

**MİLASLI İSMAIL HAKKI'NIN HAYATI VE ESERLERİ HAKKINDA YENİ
TESPİTLER İLE “YENİ YAZININ EL YAZISINDA DA BİTİŞMEMESİ BÜYÜK
MEZİYETTİR” MAKALESİNİN ANALİZİ**

Dr. Ebubekir ERASLAN¹

ÖZET

Tanzimat'la başlayan ve 1908'den sonra zirveye çıkan konulardan bir tanesi eğitimin yaygınlaştırılması için Arap harflerinin düzenlenmesi ve yazımı olmuştur. Bu fikri savunan kişilerin başında Doktor Milaşlı İsmail Hakkı gelmektedir. Yazarın amacı hem yayınlarıyla hem de konuşmalarıyla Arap harflerini yazarken birtakım yeni kuralların getirilmesi hususunda bir kamuoyu oluşturmaktır. Yazar; çabalarının sonucunda amacına ulaşmış ve *İslah-ı Huruf Cemiyeti*, *Tamim-i Maarif ve İslah-ı Huruf Cemiyeti*, *Yeni Yazı Öğretme Derneği* gibi birkaç cemiyet kurulmuştur. Cemiyetlerin; yazarın ve dönemin aydınlarının gayretleriyle de harflerin ayrı yazılması fikri Enver Paşa tarafından kabul görmüş ve I. Dünya Savaşı sırasında ilk olarak askerî alanda kullanılmaya başlanmıştır. Fakat yanlış bir zamanda tercih edilen haruf-ı munfasıla fikrinin ömrü, çok kısa sürmüştür. Ayrıca Enver Paşa; Doktor Milaşlı İsmail Hakkı'nın önerdiği haruf-ı munfasıla fikrini değil, Tanin Gazetesi'nde neşredilen sistemi kabul etmiştir. Buna rağmen İsmail Hakkı Bey, belki de kendi önerdiği sistemin kabul edilmemesinden olacak, önerdiği ve savunduğu haruf-ı munfasıla fikrini 1914 yılından sonra da yazılarıyla müdafaaya devam etmiştir.

Doktor Milaşlı İsmail Hakkı; harflerin ıslahı, düzeni ve yazımıyla ilgili pek çok kitap ve makale neşretmiştir. Neşrettiği yazılardan birisi de *Yeni Yazının El Yazısında Da Bitişmemesi Büyük Meziyettir* adlı makalesidir. Yazar bu makalesinde; harfleri bitişik yazmanın hız, kolaylık, açıklık ve bütünlük açısından ayrı yazmaya göre daha zor olduğunu, birleşik yazmanın iyi bir şey olmadığını, şu an için amaçlarının köylülere varıncaya kadar herkese okuma yazma öğretmek olduğunu, bu yüzden harfleri bitişirmeden yazmak gerektiğini verdiği örneklerle teorik ve pratik olarak ispat etmeye çalışmaktadır.

Doktor Milaşlı İsmail Hakkı'nın literatürde kaydedilen hayatı ve eserleri hakkında bilgilerin bazıları eksik ve yanlıştır. Tespit edilen yeni bilgi ve belgelerle bunlar da düzeltilecek ve zenginleştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Doktor Milaşlı İsmail Hakkı, Arap Harfleri, El Yazısı, Yazım, Yazı.

¹ Muğla Sıtkı Koçman Ün., Türk Dili Böl., ORCID: 0000-0003-3713-1242, ebubekireraslan@mu.edu.tr
Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received:06/09/2020–Kabul Tarihi/Accepted: 06/09/2020

WITH NEW FINDINGS ABOUT DOCTOR MILASLI ISMAIL HAKKI'S LIFE AND WORKS AND "YENİ YAZININ EL YAZISINDA DA BİTİŞMEMESİ BÜYÜK MEZİYETTİR" ANALYSIS OF THE ARTICLE

ABSTRACT

One of the topics that began with Tanzimat and peaked after 1908 was the breeding and therefore spelling of letters for the dissemination of education. Dr. Milaslı Ismail Hakkı is the head of the people who advocate this idea. The author's goal has been to create a public opinion with both his publications and his conferences. As a matter of fact, as a result of his efforts, he achieved his goal and several societies were established, such as the *Islah-ı Huruf Cemiyeti*, *Tamim-i Maarif ve Islah-ı Huruf Cemiyeti*, *Yeni Yazı Öğretme Derneği*. The idea of writing letters separately with the efforts of societies, authors and intellectuals of the period was also accepted by Enver Pasha and first used in the military field during the World War I. The life of the idea of huruf-ı munfasıla, which was preferred at the wrong time, was very short. In addition, Pasha accepted not the idea of huruf-ı munfasıla proposed by Dr. Milaslı Ismail Hakkı, but the system promoted in the newspaper Tanin. Despite this, Dr. Milaslı Ismail Hakkı continued to defend the idea of huruf-ı munfasıla, which he proposed and defended, perhaps due to the lack of acceptance of his proposed system, with his writings after 1914.

Dr. Milaslı Ismail Hakkı has published many books and articles about the breeding, layout and spelling of letters. One of the articles he wrote is his article called great virtue that the new letter does not end in handwriting. In this article, the author tried to prove theoretically and practically that writing letters adjacent is more difficult than writing separately in terms of speed, convenience, clarity and integrity, that writing together is not a good thing, that their goal is to teach everyone to read and write until they reach the villagers, so it is necessary to write letters without merging.

Some of the information about the life and works of Doctor Milaslı Ismail Hakkı recorded in the literature is incomplete and incorrect. These will also be corrected and enriched with the new information and documents identified.

Keywords: Doctor Milasli Ismail Hakkı, Arabic Letters, Handwriting, Spelling, Writing.

GİRİŞ

Tanzimat'tan sonra sıklıkla tartışılan konulardan birisi okuma yazmanın kolaylaştırılması ve bunun sağlanması için Arap harflerinin ıslah edilerek Türkçeye uygun bir hâle getirilmesi fikri olmuştur. Bunu gerçekleştiren Türkçede bulunan fakat Araf harflerinde gösterilmeyen seslerin yazıda gösterilmesi gerektiği düşünülmüş ve bu düşünce ilk kez Ahmet Cevdet Paşa'nın *Kavaid-i Osmaniye*'sinde belirtilmiştir. Ahmet Cevdet Paşa'nın bu fikri Encümen-i Daniş'te de karşılık bulmuş ve Münif Paşa da bu konuyla ilgilenmiştir.

Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e kadar geçen yetmiş yıllık bu süre içerisinde yapılan tartışmalara hakim olan fikir, harflerin yazma ve okumada karışıklığa yol açan hususlarını ortadan kaldıracak şekilde ıslah edilmesi etrafında gelişmiştir. Söz gelimi bu harflere hareke koyma, sesli harfler ilave etme, harfleri birleştirmeden ayrı ayrı yazma, harfleri noktasız kullanma, benzer sesleri atarak harflerin sayısını azaltma gibi tartışmalar süregelmiştir. (Ertem, 1991, s. 135). Bunu geliştiren ve sistematik hâle getirmeye çalışan kişi dönemin münevver ismi Doktor Milaslı İsmail Hakkı olmuştur.

Doktor; 1908'den sonra çıkardığı *Teceddüt*, *Müceddit* isimli gazeteleriyle huruf-ı munfasılının (Arap harflerinin ayrı ayrı yazılması) kabulü ve yaygınlaşması için bir hayli çaba göstermiştir. Buralarda yayımladığı örnek metinlerle hem bu görüşünü açıklamaya hem örneklendirmeye hem de kendi sesini halka duyurmaya çalışmıştır.

Milaslı'nın ve dönemindeki diğer bazı aydınların savunduğu huruf-ı munfasıla fikri, zamanla kamuoyunda karşılık bulmaya başlamıştır. Huruf-ı munfasıla fikrini savunan Dr. Necmeddin Arif ve Ali Nusret'in de dikkatini celp eden söz konusu bu fikir; çalışmaların ve yapılabilecek olanların sistemli bir hâle konulup yürütülebilmesi için bir çatı altında bir araya gelmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Devrin önemli devlet adamları ve aydınları tarafından da desteklenen huruf-ı munfasıla görüşü; Recaizade Mahmut Ekrem'in kaleme aldığı bir davetname ile devrin ileri gelenlerini Darülfünun'da yapılacak toplantıya çağrılmasıyla önemli safhaya ulaşmıştır.

3 Şubat 1911'de aşırı yağmurlu bir günde İstanbul Üniversitesi'nde gerçekleşen toplantı, yaklaşık dört saat sürmüştür. Katılımın beklenilenden fazla olduğu ve Ahmet Muhtar Paşa, Mahmut Esat, Ata Bey, İsmail Hakkı Bey (Baltacıoğlu), Tahir Bey, Süleyman Nazif, Cenap Şehabettin, Celal Nuri, Celal Sahir ve de Celalettin Arif Bey olmak üzere çok sayıda kişinin katıldığı bu toplantıda, on sekiz maddelik bir nizamnameyle *Islah-ı Huruf Cemiyeti* kurulmuş ve haftalık *Yeni Yazı* adlı bir gazetenin çıkarılması kararlaştırılmıştır. (Akçay, 2007, s. 5)

Doktor Milaslı İsmail Hakkı; 1910 yılında kurulan *Tamim-i Maarif ve Islah-ı Huruf Cemiyeti*'nin ardından 1911 yılında teşekkül eden *Islah-ı Huruf Cemiyeti* ve son olarak da kurulacak olan *Yeni Yazı Öğretme Derneği*'nin faaliyetlerine hem ilmî hem propagandist olarak bilfiil katılacaktır.

Literatürde Enver Paşa yazısı olarak geçen huruf-ı munfasılaya dayalı yeni yazı sistemi; bireysel ve toplu faaliyetlerin neticesinde Encümen-i Daniş üyeleriyle başlayan II. Meşrutiyet'ten sonra kurulan *Tamim-i Maarif ve Islah-ı Huruf Cemiyeti*, *Islah-ı Huruf Cemiyeti* ve *Yeni Yazı Öğretme Derneği* (Erat, 1991, s. 76-110)'nin öneri ve çalışmalarının mahsülü olarak 12 Mart 1914-10 Ağustos 1914 tarihlerinde hayata geçmiştir. (Karakuş, 2018, s. 465)

Birinci Dünya Savaşı'nın henüz başlangıcında sadece askerî yazışmalarda kullanılan huruf-ı munfasılaya dayalı yeni yazı sisteminin ömrü özellikle seçilen yanlış zaman nedeniyle kısa sürmüştür.

Ayrıca hemen hemen pek çok kaynakta I. Dünya Savaşı esnasında görülen bu sınırlı yeni yazı değişikliği, 1914'ten iki yıl önceki Balkan Savaşı zamanına çekilmekte ve tarihlendirme konusunda hata yapılmaktadır.

Enver Paşa; huruf-ı munfasılaya dayalı yazı sistemini uygulamaya koyarken Doktor Milaslı İsmail Hakkı'nın önerdiği harfleri değil, Tanin Gazetesi'nde neşredilen Ahmed Hikmet ve Celal Esad'ın teklifini temel almıştır. O dönemde *huruf-ı munfasıla*, *huruf-ı mukataa*, *huruf-ı mufasala*, *hatt-ı cedid*, *hatt-ı Enverî*, *hatt-ı munfasıl*, *aralıklı harfler*, *Enver Paşa imlası*, *Enver Paşa yazısı*, *Enver yazısı*, *Enverî yazı*, *Enveriye yazısı*, *asker yazısı*, *Alman yazısı*, *yeni yazı*, *ayrı harfler*, *ayrık harfler*, *bitişmeyen harfler* gibi adlarla bu yazı sistemi adlandırılmıştır.

1. DOKTOR MİLASLI İSMAİL HAKKI'NIN HAYATI VE ESERLERİ HAKKINDA YENİ TESPİTLER

1.1. Hayatı

Doktor; 1869 yılında Milas'ta doğmuştur. II. Meşrutiyet öncesi ve özellikle sonrasında tıp, ahlak, din ve dil alanlarında savunduğu fikirleriyle ve yazılarıyla ön plana çıkmıştır.

İstanbul'da tıp eğitimini 1888 yılında tamamlayarak Tıbbiye'den mezun olmuştur. İlk görev yeri o zamanki Muğla Belediyesi bünyesindeki belediye hekimliğidir. Bir ara Sıhhiye ve İskan Müdürlüğü görevini de yerine getirmiştir. Daha sonra Şam Tıbbiye Okulu'nda öğretmen olmuş, çok kısa sürede de bu okulun müdürlüğüne tayin edilmiştir. Bir ara Beyrut, Kastamonu'da da çalışan yazar, birçok vilayette çeşitli görevler aldıktan sonra Bitlis Sıhhiye Müdür iken 1929 yılında emekli olmuştur. (akt. Eraslan, 2020, s. 261) Yeşilay'ın da kurucuları arasındadır.

İsmail Hakkı Bey'in düzenli bir medrese eğitimi alıp almadığına ilişkin kesin bir bilginiz olmasa da ilköğrenimi eski usulde aldığı, hem dinî bilgisinden hem de Arapçayı iyi derece bilerek yazdığı kitap ve makalelerinden anlaşılmaktadır. (Öztürk, 2018, s. 29; Eraslan, 2020, s. 261)

Milaslı; II. Meşrutiyet öncesi ve bilhassa sonrasında huruf-ı munfasıla fikrinin en önde gelen savunucusu olmuştur. *Türk Derneği*'nin yazı kurulunda da yer almış, 30 Mayıs 1919'daki Sultanahmet Mitingi'ne katılmış ve burada bir de konuşma yapmıştır.

23 Mayıs 1895-20 Ağustos 1903 tarihleri arasında haftalık olarak çıkan Mulumat adlı dergide ilk yazısı çıkan yazar (Uçman, 2013, s. 544); buradan edindiği tecrübeye müteakiben şahsî imkânlarıyla çıkardığı *Teceddüt Gazetesi*'yle matbuat hayatını ilerletmiştir. Daha sonra bir bölümü Türkçe olarak haftada bir çıkan *Müceddit* isimli gazeteyle basın hayatına devam etmiş; (Özcan ve Bulut, 2013, s. 2) 1911'de *İslah-ı Huruf Cemiyeti*'nin çıkarttığı *Yeni Yazı Gazetesi*'nin kuruluşuna ön ayaklık ederek burada da yazı faaliyetinde bulunmayı sürdürmüştür.

Ölüm tarihi pek çok kaynakta 1938 olarak gösterilse de yazarın hem bu tarihten sonra yayımları vardır hem 1940'lı yıllarda Ankara'da çıkan *Kutlu Bilgi* adlı derginin yazı kadrosunda yer almaktadır (Üzüm, 2002, s. 492) hem de ölümü üzerine 7 Ağustos 1948 tarihinde Ulus Gazete'sinde vefat haberi yayımlanmıştır. (T.İ, 1948, s. 2) Tüm bunlara göre Milaşlı'nın ölüm tarihiyle ilgili bir hesaplama hastasının yapıldığı açıktır.

Ulus Gazetesi'nin 7 Ağustos 1948 tarihli T. İ. imzalı yazısında, Doktor Milaşlı İsmail Hakkı'nın ölümü üzerine kaleme alınan bir yazı neşredilmiştir. Bu yazıyla İsmail Hakkı Bey'in ölüm tarihi, ölüm nedeni, kişiliği, eserlerinin içeriği gibi pek çok yerde olmayan samimî görüşlere rastlanılmaktadır:

... birisi de birkaç gün önce hakkın rahmetine kavuştuğunu bir gazetenin yazdığı yazıdan öğrendiğim Milaşlı Dr. İsmail Hakkı.

Milaşlı İsmail Hakkı ise yalnız bir yönden değil, birkaç yönden şöhrete ulaşmış bir şahsiyetti.

Son yıllarını hasta ve sakat geçirdiği için adının fazla anıldığını duymadık fakat ondan önce İsmail Hakkı Bey;

- 1) *Türk harflerini ayrı ayrı yazdırmak,*
- 2) *Hekimliği içtimai, ahlakî ve dinî mevzularla uzlaştırmak,*
- 3) *Müslümanlığı yurt içinde ve dışında açıklamak ve savunmak.*

Alanlarındaki yılmaz çalışmalarıyla şöhretin bir dalından öteki dalına konmuştu.

Birinci Dünya Harbinden önce müdafaa ettiği "huruf-ı munfasıla" davasını Enver Paşa da benimsemiş, broşürler bastırılmıştı. Az kalsın, ordu bu ayrı ayrı yazılan harfleri kabul ediyordu.²

Ondan sonu onu, tababet ve diyanet mevzuları üzerinde yazı yazar gördük.

Rahmetli örnek adamlardan birisiydi. Bir azasını kaybedip yatağa düşünceye kadar daima işleyen dimağı, nadir görülür bir takip fikriyle işlemiş, mahsül vermişti.

Fikirlerini sağa sola ulaştırmakta, herkesin anlayacağı ifade ve üslup ile açıklamakta, yorgunluk nedir bilmezdi.

Onun ölümüyle güler yüzlü, dolgun ve olgun bir bilginimizi kaybettik.

Düzeltilmesi gereken bir bilgi de 26 Mayıs 1931 tarihinde Vakit Gazetesi'nde yayımlanan "İlahiyat Fakültesi Reisi Milaşlı İsmail Hakkı Bey'in..." şeklinde devamı gelen haberdir. Milaşlı böyle bir görevi ifa etmemiştir. İzmirli İsmail Hakkı Bey'in böyle bir vazifesi olmuştur. (Birinci, 2001, s. 531)

² 1914'te üç aylık bir sürede bu yazı kabul edilmiştir. (Karakuş, 2018, s. 465)

Yine İsmail Hakkı Bey; kendi imkânlarıyla çıkardığı Teceddüt Gazetesi'nin ilk sayısının son sayfasında, Doktor Milaslı İsmail Hakkı Emraz-ı Dahiliye ve Zühreviye mütehasşısı başlığıyla - muhtemelen kendi yazdığı bölümde - "Cağaloğlu'nda Zabtiye Caddesi'nde Mekteb-i Hukuk'un bahçesine muttasıl hanesinde öğleye kadar ve saat dokuzdan sonra hastalarını kabul eder." (y.y., 1909, s. 4) şeklinde bir not bulunmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere Milaslı; İstanbul'da Cağaloğlu'nda ikamet etmiş ve buradaki evini özel muayenehanesi olarak da kullanmıştır.

Zaman zaman İzmirli İsmail Hakkı, İspartalı İsmail Hakkı, İsmail Hakkı, İsmail Hakkı (Baltacığlu)'yla karıştırılan yazarın kitap ve makalelerinde kullandığı ismin en çok Doktor Milaslı İsmail Hakkı olması, literatürdeki *Milaslı Dr. İsmail Hakkı/Milaslı İsmail Hakkı/İsmail Hakkı* adlarının teke indirilmesi, Türkçede unvanların isimden önce gelmesi ve yazarın adının artık diğer İsmail Hakkılarla karıştırılmaması için isminin Doktor Milaslı İsmail Hakkı olarak yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

1.2. Eserleri

Yazar; 1899 yılında başladığı kitap yayımına toplamda 19 tane eser sığdırmıştır (Çatalbaş, 2014, s. 102-107; Erat, 1994, s. 110-123). Bu kitaplardan bir tanesi Arapça, geri kalanları Türkçedir.

Doktor'un 1915 yılına kadarki eserlerinde Milaslı İsmail Hakkı adını, 1915 ve sonrasındaki eserlerinde Doktor Milaslı İsmail Hakkı adını kullandığı görülmektedir. Telif tek Arapça kitabındaysa adı İsmail Hakkı el-Milasî olarak geçmektedir.

Yazarın, 1899-1947 yılları arasında yayımladığı kitapların listesi kronolojik olarak şöyledir:

- Frengi İleti Hakkında Herkese Elzem Olan Malumat, İstanbul, Asır Matbaası, 1899, 40 s.
- Namazın Tıbben Faydası, İstanbul, Tahir Bey Matbaası, 1899, 24 s.
- Frengi İletinin Tedavi-i Umumîsi ve Bazı Emraz-ı Zühreviye-i Saire, İstanbul, Asır Matbaası, 1901, 328+17 s.
- Tamim-i Maarif ve Islah-ı Huruf, İstanbul, A. Asaduryan Matbaası, 1908, 24 s.
- Din-i İslam ve Ulum ve Fünun, İstanbul, Numune-i Tıbaat, 1910, 334 s.
- Sıtma ve Sıtmalı Yerlerde Çare, İstanbul, İkdam Matbaası, 1911, 16 s.
- İçki Belyyesi ve Kurtulmanın Çareleri, İstanbul, Hilal Matbaası, 1915, 84 s.
- Yeni Yazı ve Elifbası, İstanbul, Hürriyet Matbaası, 1915, 20 s.
- Kuran Tercüme Edilebilir Mi ve Yeni Vadide Fatıha Tercüme ve Tefsiri, İstanbul, Hukuk Matbaası, 1919, 15 s.
- Malarya Yani Sıtma Hakkında Kimler Neler Bilmeli?, İstanbul, Hilal Matbaası, 1923, 32 s.

- Tezkiyetü'l-Lühüm fi'l-İslam, İstanbul, Matbaatü'l-Adl, 1923, 22 s.³
- Hakikat-i İslam: Anglikan Kilisesinin Sualleri Münasebetiyle Yazılmıştır, İstanbul, Hilal Matbaası, 1924, 221+3 s.
- Latin Hurufu mu Kendi Harflerimizi Islah mı?, İstanbul, Hilal Matbaası.⁴
- İslam Dininde Etlerin Tezkiyesi, İstanbul, Ahmet Sait Matbaası, 1933, 31 s.⁵
- Kuran'a Göre Hazreti İsa'nın Babası, İstanbul, Ankara Matbaası, 1934, 88 s.
- Kuran'ın Mucizeleri ve Müteşabih Ayetlerin Tefsirleri, İstanbul, Türkiye Matbaası, 1935, 165 s.
- Hristiyanlık ve Müslümanlık, İstanbul, Türkiye Matbaası, 1935, 133 s.
- Kadir Gecesinde Doğru Manası Nedir ve Asıl Sevabı Nereden Geliyor?, İstanbul, Reklam Basımevi, 1936, 15 s.
- Dinimizi Bilelim ve Bildirelim, Ankara, Yeni Cezaevi Basımevi, 1946, 47 s.

Doktor Milaşlı İsmail Hakkı'nın tespit edebildiğimiz kadarıyla 42 adet makalesi bulunmaktadır. Onun *Malumat, Sıratımüstakim/Sebilürreşat, Kutlu Bilgi, Çanakkale Muallimler Birliği, Türk Yurdu* ve *Türk Derneği* dergileriyle; *Yeni Yazı, Teceddüt, Müceddit* adlı gazetelerde yazıları çıkmıştır. (Erkek, 2012; Uyanık ve Çam, 2014; Karagöz ve Duman, 2014; Erat, 1991; Kılıç, 2007)

Doktor makalelerinde 1915'e kadar İsmail Hakkı (Milaşlı Doktor), Milaşlı İsmail Hakkı, İsmail Hakkı (Doktor Milaşlı), Milaşlı İsmail Hakkı (Doktor) adını; 1915'ten 1934'e kadar da Doktor Milaşlı İsmail Hakkı adını kullanmıştır. 1934'teki kanunla birlikte de "Milaşlı"yı soyadı olarak kabul etmiştir.

İsmail Hakkı Bey'in 1910-1945 yılları arasında yayımladığı makaleler kronolojik olarak şöyledir:

- İfade-i Mahsusa, İstanbul, Teceddüt, 23 Mart 1909, s.1, ss. 14.
- Din-i İslam ve Ulum-ı Fünun Namındaki Eser-i Mutebereden, İstanbul, Sırat-ı Müstakim, 14 Temmuz 1910, c. 4, s. 97, ss. 329-330.
- Tasvir-i Efkar ve Elifbamız, İstanbul, Türk Derneği, s. 6, ss. 190-198.
- Islah-ı Huruf Meselesi, İstanbul, Sebilürreşat, 26 Haziran 1913, c. 10, s. 250, ss. 262-263.
- Yeni Yazının El Yazısında Da Bitişmemesi Büyük Meziyettir, İstanbul, Sebilürreşat, 2 Nisan 1914, c. 12, s. 290, ss. 70-71.

³ Eserin dili Arapçadır.

⁴ Esere fizikî olarak ulaşılamamış, eldeki verilerden hareket edilmiştir. (Eray, 1991: 236)

⁵ Bir üstte verilen Arapça eserin Türkçeye tercümesidir.

- Yeni Yazı, İstanbul, Yeni Fikir, 12 Nisan 1913, c. 2, s. 10, ss. 313-315.
- İnsafa Davet, İstanbul, Yeni Yazı, 8 Mayıs 1914, ss. 2.
- Sebilürreşat Ceride-i İslamiyesine: Müslüman Kardeşlerime, İstanbul, Sebilürreşat, 20 Mayıs 1915, c. 14, s. 339, ss. 5-6.
- Türk Ocağı Konferansları: Milliyet ve Terbiye, İstanbul, Türk Yurdu, 16 Şubat 1918, c. 14, s. 3 (153), ss. 86-94.
- Kuran-ı Kerim Tercüme Olunabilir mi?, İstanbul, Sebilürreşat, 5 Şubat 1919, c. 15, s. 390, ss. 447-449.
- Tefsir, İstanbul, Sebilürreşat, 13 Şubat 1919, c. 16, s. 391, ss. 1-3.
- Düello, Şerî Şerife Muvafık Olabilir mi?, İstanbul, Sebilürreşat, 27 Şubat 1919, c. 16, s. 393, ss. 39-40.
- Din ve Asrîlik, İstanbul, Sebilürreşat, 17 Nisan 1919, c. 16, s. 408-409, ss. 168-171.
- İçkilerin Amerika'da Resmi Memnuiyeti: Acaba Hangisi Asrîlik? (Asrîliği Yalnız Kadınları Açmaktan İbaret Bilen Büyük Mecmuacılara), İstanbul, Sebilürreşat, 1 Mayıs 1919, c. 16., s. 410-411, ss. 191-193.
- İçkilerin Menine Çalışmak Lüzumu, İstanbul, Sebilürreşat, 8 Mayıs 1919, c. 16, s. 412-413, ss. 206-208.
- Hâlâ Eski Yanlış Yollara Gidiyoruz (Rıza Tevfik Bey'in Darülfünun'daki Nutukları Münasebetiyle), İstanbul, Sebilürreşat, 22 Mayıs 1919, c. 16, s. 416, ss. 232-234.
- Hukukumuzu Muhafaza için Nasıl Çalışmalıyız?, İstanbul, Sebilürreşat, 29 Mayıs 1919, c. 17, s. 417-418, ss. 10-12.
- İşlerini Naeih Ellere Tevdi Eden Milletler Yaşayamazlar, İstanbul, Sebilürreşat, 5 Haziran 1919, c. 17, s. 419-420, ss. 22-24.
- Verilen Sözü Tutmak, Sıdk-ı Ahd, Sıdk-ı Vaad, İstanbul, Sebilürreşat, 12 Haziran 1919, c. 17, s. 421-422, ss. 40-43.
- Müslümanlar Neden Geri Kaldılar ve Niçin İlerleyemiyorlar?, İstanbul, Sebilürreşat, 19 Haziran 1919, c. 17, s. 423-424, ss. 56-59.
- Başka Milletler Niçin Terakki Ediyorlar, Biz Niçin Edemiyoruz?, İstanbul, Sebilürreşat, 10 Temmuz 1919, c. 17, s. 427-428, ss. 86-88.
- Geri Kalmaklığımızın Sebebi Dinimiz Midir? Usulsüzlüğümüz müdür? Daha Başka Bir Şey Midir?, İstanbul, Sebilürreşat, 17 Temmuz 1919, c. 17, s. 429-430, ss. 102-104.
- Milletlerin Terakkisinde Elifbanın Hissesi, İstanbul, Sebilürreşat, 24 Temmuz 1919, c. 17, s. 431-432, ss. 119-122.

- Huruf-ı Munfasıla Numunesi ve Menafî Hakkında Birkaç İstanbul, Sebilürreşat, 14 Ağustos 1919, c. 17, s. 435-436, ss. 154-155.⁶
- Milletimiz için Müthiş Tehlike Sıhhsizliktir. Teşkilat-ı Sıhhiyemiz Nasıl Olmalı?, İstanbul, Sebilürreşat, 21 Ağustos 1919, c. 17, s. 437-438, ss. 167-171.
- Aksekili Ahmed Hamdi Efendi'nin "Dini Dersler" Kitabı Mühim Bir Eksiğimizin İtmamına Doğru Bir Hatve, İstanbul, Sebilürreşat, 25 Eylül 1919, c. 17, s. 442, ss. 219-221.
- [Hilal-i Ahdar Cemiyeti] Doktor Milaslı İsmail Hakkı Beyefendi'nin Nutku, İstanbul, Sebilürreşat, 1 Nisan 1920, c. 18, s. 462, ss. 236-237.
- Ahlak Bahsi: Büyük Millet Meclisinde Fuşun Meni Hakkında Musip Tedbirler Düşünülmesi, İstanbul, Sebilürreşat, 10 Ocak 1924, c. 23, s. 583, ss. 163-166.
- Maarifçilerimize: Akl-ı Salah, Bizde İlm-i Terbiye-i Etfal Niçin Olmuyor? İstanbul, Sebilürreşat, 14 Şubat 1924, c. 23, s. 588, ss. 249-252.
- Sıhhî Sütun Sıtma, Çanakkale, Çanakkale Muallimler Birliği Dergisi, 24 Temmuz 1925, s. 3, ss. 10.
- Sıhhî Sütun Sıtma, Çanakkale, Çanakkale Muallimler Birliği Dergisi, 15 Ağustos 1925, s. 4, ss. 12.
- Sıhhî Sütun Sıtma, Çanakkale, Çanakkale Muallimler Birliği Dergisi, 31 Ağustos 1925, s. 5, ss. 8-10.
- İntihar: İlm-i Ahlak ve Din Nazarında (1): Müslümanlar Arasında İntiharların Çoğalması Münasebetiyle, İstanbul, Sebilürreşat, 24 Ocak 1924, c. 23, s. 585, ss. 199-201.
- İntihar: İlm-i Ahlak ve Din Nazarında (2): Müslümanlar Arasında İntiharların Çoğalması Münasebetiyle, İstanbul, Sebilürreşat, 31 Ocak 1924, c. 23, s. 586, ss. 210-212.
- Düello: İlm-i Ahlak ve Din Nazarında, İstanbul, Sebilürreşat, 31 Ocak 1925, c. 23, s. 586, ss. 212-213.
- Ahlak Vazifeleri I, Ankara, Kutlu Bilgi, 01.11.1944, s. 4, ss. 101-103.
- Ahlâk Vazifeleri II, Ankara, Kutlu Bilgi, 01.12.1944, s. 5, ss. 133-136.
- Ahlâk Vazifeleri III, Ankara, Kutlu Bilgi, 01.01.1945, s. 6, ss. 167-170.
- Ahlak Vazifeleri IV, Ankara, Kutlu Bilgi, 01.03.1945, s. 6, ss. 198-201.
- Ahlak Vazifeleri V, Ankara, Kutlu Bilgi, 01.04.1945, s. 8, ss. 231-234.

⁶ Bu makalenin adı hemen hemen tüm kaynaklarda "Ne, Nasıl, Niçin Yazmalıyız?" şeklinde kaydedilmektedir. Fakat bu bilgi doğru değildir. Çünkü bu yazının hemen sonunda N. müstearlı bir isim vardır. Yazının bittiği ve yeni bir yazıya geçildiği metin içinde işaretle zaten gösterilmektedir.

- Memleketimizde Tifüse Karşı İlk Fennî Savaş, Ankara, Kutlu Bilgi, 01.05.1945, s. 9, ss. 273-275.

2. SEBÎLÜRREŞÂT'TAKİ “YENİ YAZININ EL YAZISINDA DA BİTİŞMEMESİ BÜYÜK MEZİYETTİR” MAKALESİ

(Osmanlı Türkçesiyle Yazılmış Metnin Latin Harflerine Aktarılmış Hâli)

Lisâniyât

Yeni Yazının El Yazısında Da Bitişmemesi Büyük Meziyettir.

Elmalılı Hasan Efendizâde ‘Ârif imzâsıyla muhterem Sebîlürreşât’ta yazılan makâleyi gördüm. Yeni yazının iyiliği ve lüzûmu tasdik ediliyor. Yalnız el yazıları için majüskül ve Latin harflerinde olduğu gibi bitiştirmek ihdâsı isteniyor. Majüskül yapmak kolaydır. Meselâ harfleri büyücek yazmakla bile hâsıl olur. Fakat bizim için şimdiki hâlde öyle şeyler ihdâsına lüzûm yoktur. Çünkü maksadımız köylülerimize varıncaya kadar ‘umûmu bir an evvel okutup yazdırmak olduğundan mümkün olduğu kadar tekellüften âzâde sâde tarzlar ta ‘kîbi zarûretindeyiz. O cihetle bir hayli sene bu gibi şeylerden sakınmalıyız.

Gelelim el yazısında bitişmek ihdâsı mes’elesine. Bu mes’eleye yanlış ehemmiyet ‘atfedenler ma ‘a’t-teessüf pek çok görülmektedir. Maksat Avrupalılarda ne varsa hepsini almak, yapmak değil elzem ve efdal olanları almaktır. Hâlbuki Latin harflerinde mevcûd olan vasl ‘umûmiyet i ‘tibârıyla esâsen iyi bir şey değildir. Hele tekellüflü olmak i ‘tibârıyla bizim maksad-ı esâsimize ya ‘ni bugünkü muhtâç olduğumuz vuzûh ve suhûlete bütün bütün münâfidir ve bunda kelime bitinceye kadar elin kalkmaması sür‘at ve suhûlet te‘mîn eder görünürse de iyi tetkik edilirse bi ‘l-‘akis sür‘at ve suhûlete mâni ‘ olduğu anlaşılır. Çünkü munfasıl yazıldığı vakit insan birkaç hareketle yazılacak ayrı harfleri yazmakla mükelleftir. Zihin şaşırtıcı bir hâl yoktur. Muhtelif harfleri birbirine vasl etmekte ise nisbetle tekellüf vardır. Bunun nazarîsi böyle olduğu gibi ‘amelî olarak ispâtı da kolaydır. Meselâ (يوسف)⁷ kelimesi yeni yazı ile pek a ‘lâ muttasıl yazılabilir. (ى و س و ف)⁸ harflerini hiç bozmaksızın birbirine rabt etmek kâfîdir. İşte bu veya emsâli bir kelimeyi önümüze bir sâniyeli sâ‘at koyarak ve bu harfleri birbirine vasl ederek meselâ iki dakîka yazmakta devam edelim. Sonra kaç kelime yazdığımızı ve kaç kere şaşırdığımızı sayalım. Sonra da ‘aynı kelimeyi hurûfu ayrı ayrı olarak ‘aynı müddet yazıp yine sayalım. Her hâlde munfasıl yazıldığı vakit vasl ile yazılandan daha çok yazıldığını ve daha az yanlış yapıldığını görürüz.

⁷ Yusuf.

⁸ Sağdan sola sırasıyla ye, vav, sin, vav, fe.

Diğer milletlerin yazılarıyla mukâyese ve tecrübe ettiğimizde dahi bizim yeni yazının munfasıl hâlinde onların muttasıl el yazılarından daha serî yazıldığı defa'ât ile bi'l-fi'il ispât edilmiştir, hâsılı munfasıl yazmakta mevsûl yazmaktan daha ziyâde sür'at ve sühûlet ve vuzûh ve tamâmiyet vardır. İcâbında ispât edeceğimiz vech ile bu hâl Avrupalıların erbâb-ı fen ve mütefekkirîni 'inde dahi müsellemdir. Bâ-husûs yazıdan maksûd-ı aslî olan vuzûhun muhâfazası her şeyden akdemdir.

Bizim yazı ise vasıldan ziyâde fasla müsâ'ittir. Nitekim her vakit dediğimiz gibi bizler munfasıl yazmaya zâten alışkınız. Meselâ (Dün Düzdere'den üç adam on dört ördek vurdu. Uzunova'da av vardır. Ordudan vârit evrak idâreder. Oradan al) 'ibâresi hep munfasıl harflerden mürekkeptir. Bundan sonra hep böyle yazarız olur gider. Kelime aralarını tefrîk için biraz aralık bırakmak kâfidir.

Ma'a-mâ-fih belki ileride Avrupa yazılarında olduğu gibi vasl istenir diye biz intihâp ettiğimiz sâ'itleri hep vasla müsâ'it olarak intihâp ettik. Ya'ni vaslın lehinde olmadığımızın ba'zılarının yanlış anladığı vech ile şekillerimizin vasla müsâ'it olmadığından zannedilmemesini 'ilâveye lüzûm görürüz.

Hulâsa yeni yazının bi-'avnihi te'âlâ hiç eksiği yoktur. Her cihet düşünülmüş ve bununla bütün akvâm-ı İslâmiye lisânları yazıldığı gibi 'Arapça dahi lisân-ı 'Arabî halelden vikâye edecek sûrette yazılır ve bu husûs pek büyük 'ulemâ ve 'üdebâ-i 'Arab tarafından tasdîk ve takdîr edilmiştir.

Yeni yazı hakkında vârit olan bi'l-cümle su'âl ve i'tirâzlara cevap verir bir risâle mevcûttur ki (Yeni Yazı Öğretme Derneği) tarafından tertîp edilmiştir. Orada bu su'âlin cevâbı dahi vardır. Binâ'en-'aleyh bu yazı hakkında hâturlarına su'âl ve i'tirâz vârit olan zevâtin mezkûr risâleyi dikkatle okumalarını ricâ ederiz. Bu risâleden mikdâr-ı kâfi kütüphâne-i 'umûmîye ve Sebîlürreşât idârehânesine bırakılmıştır. Meccânen verilir.

Milaslı İsmail Hakkı

3. “YENİ YAZININ EL YAZISINDA DA BİTİŞMEMESİ BÜYÜK MEZİYETTİR” MAKALESİNİN ANALİZİ

Doktor Milaslı İsmail Hakkı'nın, II. Meşrutiyet öncesinde düşünmeye başladığı ve II. Meşrutiyet'ten hemen sonra hem kitap ve makaleler yazarak hem de çeşitli fırsatlarda konferanslar vererek fiilî olarak savunmaya başladığı Arap harflerinin korunarak ıslah edilmesi fikrinin somut çıktıklarından birisi 1914 yılında yazdığı *Yeni Yazının El Yazısında Da Bitişmemesi Büyük Meziyettir* adlı makalesidir.

Esas mesleği tıp doktoru olan yazar; alfabe, harflerin ıslahı, yazımı gibi konularla ilgilenerek kamouyunun hazır hâle getirilmesini, *Islah-ı Huruf Cemiyeti*, *Tamim-i Maarif ve Islah-ı Huruf Cemiyeti*, *Yeni Yazı Öğretme Derneği* gibi sivil toplum cemiyetlerinin kurulmasını sağlamış ve bu kurumlara hem yayınlarıyla hem de propagandacılık yönüyle destek olmuştur.

Milaslı; huruf-ı munfasıla (harflerin ayrı ayrı yazılması) düşüncesini savunurken aynı zamanda Arap harflerini muhafaza ederek - el yazısı dahil olmak üzere - Arap alfabesiyle kaleme alınan Türkçenin ayrı yazılabileceğini hatta bunun büyük bir meziyet olduğunu daha makalesinin başında ve başlığıyla söylemektedir. Sadece başlıktan hareket edersek tıp doktoru olan yazarın halkı etkilemek ve farkındalık oluşturmak amacıyla vurucu ve kalıcı bir başlığı seçmiş olduğunu rahatlıkla ifade edebiliriz. Tabii ki bundan daha önceden kendi imkânlarıyla çıkardığı gazetelerin verdiği tecrübelerin etkisi büyüktür.

Yazarın makalesinde belirttiği Elmalılı Hasan Efendizade'nin Arif imzasıyla yayımladığı *Yeni Hurûfun El Yazısına Âid Birkaç Söz* başlıklı yazısı *Sebîllürreşât*'ın 26 Mart 1914 tarihli 12. cildinin 289. sayısında neşredilmiştir. Aynı zamanda gazeteci kimliğiyle *Teceddüt*, *Müceddit* gibi gazeteleri çıkararak ve günceli yakından takip eden Doktor Milaslı İsmail Hakkı; Elmalılı Hasan Efendi'nin yazısına müteakip hemen *Sebîllürreşât*'ın hemen bir sonraki sayısı olan 2 Nisan 1914'teki 290. sayısında *Yeni Yazının El Yazısında Da Bitişmemesi Büyük Bir Meziyettir* başlıklı makalesini kaleme almıştır.

Doktor Milaslı İsmail Hakkı; *Yeni Hurûfun El Yazısına Âid Birkaç Söz* adlı makalede *yeni yazının iyiliği ve lüzûmunun gerekli görüldüğünü fakat büyük ve Latin harflerinde olduğu gibi kelimelerin ilk harfinin de büyük yazılmasının istenildiğini söylemektedir. İsmail Hakkı Bey de; söz konusu makaleye yazdığı cevabî yazıda harfleri biraz daha büyücek yazarak bu durumun çözülebileceğini bildirmektedir. Ama hem Doktor Milaslı İsmail Hakkı hem de dönemin pek çok aydını; yazının ıslah edilmesiyle köylülerimize varıncaya kadar umûmu bir an evvel okutup yazdırmak* amacıyla oldukları için farklı fikirlerin şu an için ancak sonuca ulaşmak için adımlarını yavaşlatacağını, *o cihetle bir hayli sene bu gibi şeylerden sakınılması gerektiğini özellikle ifade etmektedir.*

Yazar yazısının ikinci paragrafında *maksat Avrupalılarda ne varsa hepsini almak ve yapmak değil elzem ve efdal olanları almaktır* diyerek aslında her alanda şiar edinilmesi gereken bir söze yer vermiştir. Zira II. Meşrutiyet sonrasında bazı aydınlar alfabe değişikliğinin ve özellikle de Latin harflerinin kabulüyle Avrupa'yı ancak yakalayabileceğimizi yazıp savunmuşlardır. Doktor Milaslı; *Latin harflerinde mevcûd olan vasl umûmiyet itibârıyla iyi bir şey olmadığını, bu sebeple bugünkü muhtaç olduğumuz vuzûh ve suhûlete bütün bütün münâfi olduğunu, kelime bitinceye kadar elin kalkmaması sürat ve suhûleti sağlamadığını, tam tersi bunlara engel olduğunu belirtmekte ve Latin harflerinin yazıda hızlılığı sağlamadığını yazmaktadır.*

Doktor; Arap harflerini birbirinden bağımsız ve ayrı ayrı yazarken bunları birleştirmeye karşı çıkmakta ve harflerin birleşmemesinin *zihin şaşkırtıcı bir hâl olmadığını yazısına eklemektedir. İsteyenlerin teorik ve pratikte “yusuf” kelimesini eski imlaya ve yeni yazının gerektirdiği şekle göre kolaylıkla uygulayarak tespit edebileceklerini, isteyenlerin de bir saat aracılığıyla söz konusu deneyi saniyelerle test edebileceklerini söylemektedir.*

Yazar böylece *diğer milletlerin yazılarıyla mukâyese ve tecrübe ettiğimizde dahi bizim yeni yazının munfasıl hâlinde onların muttasıl el yazılarından daha seri yazıldığı defaat ile bilfiil ispat edilmiştir* demektedir. Yani Milaslı; harfleri ayrı ayrı yazmanın bitişik yazmaktan daha çok hızlı, kolay, açık ve bütünlük arz ettiğini; *icâbında ispât edeceğimiz vech ile bu hâl Avrupalıların erbabı fen ve mütefekkirini indinde dahi inkar edilemez bir gerçek olduğunu* belirtmektedir.

Makalenin üçüncü paragrafına gelindiğinde yazar harfleri ayrı ayrı yazmanın birleşik yazmaya daha müsait olduğunu söylemekte ve *nitekim her dediğimiz gibi bizler munfasıl (ayrı) yazmaya zâten alışkınız* demektedir. Zaten okuma yazma oranının düşük olduğu Osmanlı toplumunda, el yazısı daha çok kısmî bir zümrede kullanılmaktadır; onun da hitap ettiği ve ulaşmak istediği kesim tüm Osmanlı ve İslam coğrafyasıdır.

İsmail Hakkı Bey; ardından verdiği örnek cümlelerden anlaşılacağı üzere birleşik yazmanın ayrı yazmaya göre daha zor olduğunu, bu yüzden *bundan böyle hep böyle yazarız olur gider* demekte ve kelime aralarını biraz ayırmak için aralık bırakılmasının kâfi olacağını bildirmektedir. Ayrıca *şekillerimizin (ayrı yazılan yeni harflerin) vasla müsâit olmadığından zannedilmemesini ilâveye lüzum görürüz* diyerek ileride harflerin birleşmesinin de düşünülebileceğinin sinyallerini vermektedir.

Diğer paragrafta Doktor; yeni yazının hiçbir eksiği olmadığını, her şeyin düşünüldüğünü ve bütün İslam aleminin dillerinin bu yeni yazıyla yazılabileceği gibi Arapçaya da herhangi bir hanel getirmeyeceğini üstelik yeni yazının Arap ulema ve üdeba arasında da kabul görerek *tasdik ve takdir* olunduğu söylemektedir. Yazarın özellikle Arap diline vurgu yapması ve bu dile herhangi bir hanel gelmeyeceğini söyleyerek ulemeden gelebilecek olası tepkinin önüne geçmeye çalıştığı aşikârdır.

Son paragrafta gelindiğinde Doktor Milaslı İsmail Hakkı; *Yeni Yazı Öğretme Derneği*'nden bahsetmektedir. Bilindiği üzere bu dernekle ilgili bilgilerimiz zaten çok azdır (Erat, 1991, s. 109-110).

Yeni Yazı Öğretme Derneği'nin tespit edebildiğimiz tek yayını *Yeni Yazı Hakkında Vârid Olan Suâl ve İtirâzlar Cevâp* adlı 48 sayfalık eserdir. Doktor Milaslı İsmail Hakkı da derneğin çıkardığı bu kitaba atıf yaparak yeni yazı hakkında olası tüm sorulara cevap verildiği bu eserin, varlığını bize teyit etmektedir. Aynı zamanda bu eserden isteyenlerin hem genel kütüphaneden hem de Sebîlürreşât idarehanesinden ücretsiz alabileceğini de sözlerine eklemektedir.

Kuruluşu hakkında şu an için pek bir malumatımız yoksa da *Yeni Yazı Öğretme Derneği*'nin görüşlerini halka ulaştırmak amacıyla ücretsiz propagandist yayınlar yaptığını, bu yayınların ücretsiz olarak farklı mecralardan istifade edilmek üzere temin edilebileceğini, Milaslı'nın da bu Dernek'in düşüncelerine katıldığını ve derneğin faaliyetlerine destek olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

SONUÇ

Tazimat'tan sonra Osmanlı aydınının tartıştığı konuların başında alfabe, yazının ıslahı, düzeni gibi konular gelmektedir. Ahmet Cevdet Paşa ve Münif Paşa'yla başlayan bu tartışmalar II. Meşrutiyet'ten sonra zirveye çıkmıştır.

Doktor Milaslı İsmail Hakkı, huruf-ı munfasıla (Arap harflerinin ayrı ayrı yazılması) fikrini Meşrutiyet öncesinde ve sonrasında savunan kişilerin başında gelmektedir. Amacını herkese benimsetmek ve kamuoyu oluşturmak amacıyla önce *Teceddüt* sonra *Müceddit* gazetelerini çıkarmıştır. Çıkardığı bu gazeteleri kendi maddî gücü mucibince yayımlatmıştır. Daha sonra fikirlerini daha geniş kesimlere ulaştırmak için çeşitli dergi ve gazetelere makaleler yazmış, farklı yerlerde kitaplarını neşretmiş ve pek çok yerde halka hitap eden konuşmalar yapmıştır.

Milaslı İsmail Hakkı Bey'in sözü edilen çabaları karşılıksız kalmamış, dönemin aydınları harflerin ıslahıyla ilgili çalışmaları sistemli hâle getirmek amacıyla 1911 yılında *Islah-ı Huruf Cemiyeti*'ni kurmuştur. Doktor Milaslı İsmail Hakkı, hem bu cemiyetin kurulmasında emeği geçmiş hem cemiyetin yönetiminde yer almış hem de cemiyetin yayın organı olarak *Yeni Yazı Gazetesi*'nin çıkarılmasına vesile olmuştur.

II. Meşrutiyet sonrasında önce *Tamim-i Maarif ve Islah-ı Huruf Cemiyeti*, sonra *Islah'ı Huruf Cemiyeti* ve son olarak da *Yeni Yazı Öğretme Derneği* kurulmuştur. Her üç kuruluşun da amacı aslında Arap harflerini muhafaza ederek onları ıslah etmek ve böylece milletin terakkisini sağlamaktır. Hedefi aynı fakat yöntemleri farklı olan bu üç sosyal teşkilat; çeşitli yayınların çıkmasını, konferansların tertip edilmesini ve kamuoyunun bilgilendirilmesini sağlamışlar ve huruf-ı munfasıla fikrinin en azından 1914 yılında hayata geçmesini sağlayabilmişlerdir.

Doktor Milaslı İsmail Hakkı'nın amacı, "harfleri tadil ve [harflerin] ıslahı ile [okuma yazmayı] mükemmel hâle getirmek"tir. Bu uğurda yönetiminde olmasa da tüm derneklerin çalışmalarını katılmış, yayınlarında onlardan bahsetmiştir. Amacını da hayata geçirmek için kitap ve makaleler yazmaktan bıkmamıştır. Yazdığı dergi ve gazetelerde zaman zaman yeni yazıyla ilgili lehte ve aleyhte çıkan yazılara da anında yazdığı makalelerle cevap vermiştir. Cevabî olarak yazdığı makalelerinden birisi de *Yeni Yazının El Yazısında Da Bitişmemesi Büyük Meziyettir* adlı yazısıdır. Özellikle her iki makalenin yazıldığı tarihlerde, huruf-ı munfasılaya dayalı yeni yazı sisteminin askerî alanda kullanılmaya başlandığını özellikle belirtmekte de fayda bulunmaktadır.

Doktor Milaslı İsmail Hakkı bir tıp doktorudur. Uzun yıllar mesleğini ifa etmiş ve mesleğinin gerektirdiği yayınları çıkarmıştır. Yazarın tıp dışında ilgilendiği ikincil müessese dil ve onun yazıldığı alfabe meselesi olmuştur. Doktorun yayımladığı tüm kitap ve makaleleriyle, verdiği konferanslar düşünüldüğünde ne kadar geniş bir kültüre sahip entelektüel bir Türk aydını olduğu anlaşılmaktadır.

Milaslı'nın ölüm tarihi pek çok kaynakta yanlış olarak 1938 olarak kaydedilmektedir. Hâlbuki yazarın bu tarihten çok sonra da verdiği eserleri, içerisinde olduğu yazı kurulu üyelikleri mevcuttur. Aynı zamanda çok velud bir isim olan yazarın; tespit ettiğimiz kadar edemediğimiz pek çok çalışmamasının da olduğunu düşünüyoruz. 1928'deki Latin harflerine geçişle birlikte dil yazılarına son veren yazar, hayatının son yıllarını yatağa bağlı olarak geçirmiştir.

Doktor, aynı zamanda diğer İsmail Hakkılarla literatürde karıştırılmaktadır. Bu sebeple Türkçe unvan grubu yapısına da uygun olan ve eserlerinde en çok kullandığı Doktor Milaslı İsmail Hakkı adının kullanılması ve bunun yaygınlaştırılması düşünülmektedir.

Doktor Milaslı İsmail Hakkı hekimliğinin dışında bir süre gazetecilik de yapmıştır. Nitekim yazısının başlığı açık, net ve vurucudur. Amacı halkı kendi yanına çekmek olduğu için gazeteciliğin getirdiği dili rahatlıkla kullanabilme yeteneği daha makalesinin başlığında kendisini hissettirmektedir.

Yazar; makalesinde amaçlarının köylülere varıncaya kadar herkese bir an evvel okuma-yazma öğretmek olduğunu, o yüzden şu anki meselesinin harfleri büyük küçük yazmak ya da el yazısıyla yazmak olmaması gerektiğini birdirmektedir.

Doktor Milaslı İsmail Hakkı Bey; Latin harflerinde uygulanan birleşik yazımın iyi bir şey olmadığını, bitişik yazmanın hızı ve kolaylığı sağlamadığını ifade etmektedir. Verdiği örneklerin gerek nazârî olarak gerekse de amelî olarak incelendiğinde harfleri birleşik yazmanın kolaylık, açıklık ve bütünlük oluşturmadığını belirtmektedir.

Harflerin bitişik yazılmasının ancak ilerleyen zamanda gündeme gelmesi gerektiğini vurgulayan İsmail Hakkı Bey, yeni yazının tüm İslam aleminin kullandığı dillerde de uygulanabileceğini, pek çok Arap ulema ve üdebanın kendi fikirlerini onayladıklarını söylemektedir.

Doktor Milaslı İsmail Hakkı; *Yeni Yazı Öğretme Derneği*'nin çıkardığı *Yeni Yazı Hakkında Vârid Olan Suâl ve İtirâzlara Cevâp* adlı eserin, huruf-ı munfasılaya dayalı yeni yazı sisteminin kafalardaki tüm sorulara cevap verdiğini, genel kütüphaneden ve Sebîlürreşât'taki idarehaneden isteyenlerin yayını ücretsiz alabileceğini yazarak makalesini bitirmektedir.

KAYNAKÇA

- AKÇAY, Y. (2007). Osmanlı Dönemi Alfabe Tartışmaları Bağlamında Dr. İsmail Hakkı Bey ve Islah-ı Huruf Cemiyeti. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi Bildiriler (s. 1-16), Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- BİRİNCİ, A. (2001). Kutlu Bilgi, İslam Ansiklopedisi, 23, 531. <https://islamansiklopedisi.org.tr/izmirli-ismail-hakki> adresinden erişilmiştir.
- ÇATALBAŞ, R (2014). Milaslı Dr. İsmail Hakkı'nın Hayatı, Eserleri ve İslam ile İlgili Görüşleri. Artuklu Akademi, 1(1), 99-129.
- ERASLAN, E. (2020). Huruf-ı Munfasıla Fikrinin Savunucusu Doktor Milaslı İsmail Hakkı'nın "Hurûf-I Munfasıla Numûnesi Ve Menâfi'i Hakkında Birkaç Söz" Adlı Makalesinin

- Değerlendirilmesi. I. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Sempozyumu (s. 259-276), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi.
- ERAT, Muhammet (1991). Türk Basınında Alfabe Meselesi (1862-1918). Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERTEM, R. (1991). Elifbe'den Alfabe'ye Türkiye'de Harf ve Yazı Meselesi. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- ERKEK, M. S. (2012). Osmanlı Devletinde İlk Türkçü Eğitim Dergisi: Yeni Fikir. History Studies, 4(1), 197-213.
- İ. T. (1948). Yankılar Milaslı İsmail Hakkı, Ulus Gazetesi, 7 Ağustos 1948, s. 2.
- KARAGÖZ, S. ve DUMAN, T. (2014). 1908-1928 Yılları Arası Süreli Yayınlarında Yer Alan Eğitim Görüşleri Ve Öneriler, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(35), 576-594.
- KARAKUŞ, S. E. (2018). Enver Paşa'nın Alfabe ve Yazı Denemesi: Ordu Elifbası, Tarih Okulu Dergisi (TOD), 11(XXXVI), 443-484
- KILIÇ, A. (2007). Çanakkale Muallimle Birliği Dergisinde Eğitim Ve Öğretimle İlgili Görüş ve Düşünceler, Çanakkale Araştırmaları Türk Birliği, 5(5), 87-101.
- MİLASLI, İ. H. (1913). Yeni Yazımın El Yazısında Da Bitişmemesi Büyük Meziyettir. Sebülürreşat, 12(290), 70-71.
- ÖZCAN, M. ve Bulut, N. (2013). Tıp Dışındaki Farklı Alanlarda da İz Bırakan Muğlalı Üç Hekim, Lokman Hekim Journal, 3(2), 1-10.
- ÖZEGE, M. S. (1971-1977). Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu. 1-5. c., İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.
- SÖNMEZ, M. A. (1995). İsmail Hatip Erzen. İslam Ansiklopedisi, 11, 338. <https://islamansiklopedisi.org.tr/erzen-ismail-hatip> adresinden erişilmiştir.
- ŞEN, E. (2013). Milaslı İsmail Hakkı'nın (1870-1938) Kur'ân Tercümesine Dâir Bir Risâlesi: "Kur'ân Tercüme Edilebilir mi? ve Yeni Vâdîde Fâtîha Tercüme ve Tefsîri". Tokat İlmiyat Dergisi, 1(2), 261-286.
- UÇMAN, A. (2013). Ma'lûmât. İslam Ansiklopedisi, 27, 544. <https://islamansiklopedisi.org.tr/malumat--baba-tahir> adresinden erişilmiştir.
- [y.y.] (1931). Vakit Gazetesi, 26 Mayıs 1931, s. 2.
- [y.y.] (1909). Teceddüt Gazetesi, 23 Mart 1909, s. 4.
- ÜZÜM, İ. (2002). Kutlu Bilgi, İslam Ansiklopedisi, 26, 492, 18. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kutlu-bilgi> adresinden erişilmiştir.
- UYANIK, E. ve ÇAM, İ. D. (2014). Arap Elifbasından Latin Alfabesine Geçiş Sürecinde Garpçı Söylemler, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi. 14(29), 189-221.